

Юрій МАТЕЛЕШКО,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних студій
та суспільних комунікацій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ВИХІД БРИТАНІЇ З ЄС: ПОЛІТИЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Вихід Великобританії з Євросоюзу може дещо ускладнити процеси євроінтеграції України, зокрема через втрату Києвом потужного прихильника своїх європейських устремлінь всередині ЄС. Також Brexit дещо посилить позиції євроскептиків і тих, хто активно виступає за поновлення відносин з Москвою як всередині ЄС, так і в Україні. Вихід Сполученого Королівства може негативно позначитися на стані української зовнішньої торгівлі, яка тісно зв'язана з Європейським Союзом. В цілому після Brexit для України збільшилися ризики залишитися на певний час поза увагою Євросоюзу і самої Британії. Проте позиція останніх щодо європейського майбутнього нашої країни та російської агресії залишатиметься незмінною.

Ключові слова: *Brexit, Європейський Союз, Велика Британія, Україна, євроінтеграція.*

Выход Великобритании из Евросоюза может в некоторой мере усложнить процессы евроинтеграции Украины, в частности из-за потери Киевом мощного сторонника своих европейских устремлений в самом ЕС. Также Brexit может усилить позиции евроскептиков и тех, кто активно выступает за возобновление отношений с Москвой как в самой ЕС, так и в Украине. Выход Объединенного Королевства может негативно повлиять на состояние украинской внешней торговли, которая тесно связана с Европейским Союзом. В целом, после Brexit для Украины увеличится риск остаться на некоторое время без внимания Евросоюза и самой Британии. Однако позиция последних по поводу

европейского будущего нашей страны и российской агрессии остается неизменной.

Ключевые слова: Brexit, Европейский Союз, Великобритания, Украина, евроинтеграция.

Brexit can slightly complicate the European integration of Ukraine. In particular, Kyiv will lose a strong supporter of its European aspirations inside the EU. Brexit also will strengthen the positions of eurosceptics and supporters of the renovation of relations with Moscow. The exit of the United Kingdom can negatively affect the state of Ukrainian foreign trade, which is closely linked to the European Union. In general, after Brexit for Ukraine increased the risks to remain for an indefinite time without the attention of the EU and the UK. However, their position on the European future of our country and Russian aggression will remain unchanged.

Keywords: Brexit, European Union, United Kingdom, Ukraine, European integration.

23 червня 2017 р. минає рівно рік з того дня, коли громадяни Сполученого Королівства визначали не тільки майбутнє своєї країни, але і Європейського Союзу. На референдумі щодо Brexit («Br» (Британія) + «exit» (вихід)) 51,9 % учасників висловилися за вихід Великобританії з ЄС [15]. Вже 1 лютого 2017 року депутати Парламенту Сполученого Королівства в першому читанні 498 голосами проти 114 підтримали законопроект про вихід з ЄС, а 2 лютого уряд опублікував так звану «Білу книгу» (остаточний варіант програми уряду) щодо виходу з Євросоюзу [13]. Пізніше законопроект був схвалений обома палатами британського парламенту і 16 березня 2017 р. підписаний королевою Єлизаветою II. 29 березня 2017 року прем'єр-міністр Великобританії Тереза Мей підписала лист на ім'я глави Євроради Дональда Туска з повідомленням властей Європейського Союзу про початок процедури виходу Сполученого Королівства з ЄС [14]. Очікується, що переговори про вихід Великобританії з Євросоюзу триватимуть близько двох років і, таким чином, країна може покинути об'єднання в 2019 році.

Brexit матиме вагомі наслідки не тільки для Великобританії та ЄС, але і для інших ключових гравців на міжнародній арені, зокрема США та Росії. Впливу результатів британського референдуму зазнає і Україна, яка, в умовах гібридної війни з РФ, останні кілька років проводить послідовну євроінтеграційну політику. Нижче, спираючись на думки визнаних експертів-міжнародників, спробуємо з'ясувати можливі зовнішньо- і внутрішньо-політичні та економічні наслідки Brexit для України.

В цілому після виходу Сполученого Королівства для України збільшилися ризики залишитися на невизначений час поза увагою Євросоюзу і самої Британії. Політолог і експерт по Східній Європі Андреас Умланд заявив, що «європейські політичні діячі, дипломати, журналісти та експерти будуть ще більше відволікатися від того, що відбувається в Україні і російсько-українського конфлікту» в результаті референдуму Brexit. «Істотна частина уваги в майбутньому, в тому числі сил і ресурсів ЄС, будуть поглинені побудовою нових відносин Британії з ЄС», – зазначив Умланд [17]. Безсумнівно, Brexit сформує багато внутрішніх проблем для Європейського Союзу, а це означатиме, що Україна може на деякий час зникнути з поля уваги своїх партнерів у ЄС.

Не викликає сумнівів, що з виходом Сполученого Королівства Київ втратить частину потужної підтримки своїх європейських устремлінь всередині ЄС. Великобританія, як відомо, була проти поглиблення інтеграції в рамках Євросоюзу, зате підтримувала його розширення за рахунок нових членів. Сполучене Королівство тривалий час є одним із ключових гравців, який підтримує європейські прагнення нашої держави. Крім того, Британія – одна з головних сил в Євросоюзі, яка виступає за збереження санкцій проти Росії.

Сполучене Королівство відіграє роль ядра в таборі європейських країн (Польща, країни Балтії, Румунія, Болгарія, Швеція), які з пересторогою ставляться до РФ після її агресії в Україні і не збираються йти на поступки щодо санкцій. Як вважає Г.Кухалейшвілі, Британія – єдина з європейських

країн, яка за своїм авторитетом і економічним впливом може на рівних вступати в дебати з франко-німецьким тандемом, а також з окремими політичними колами країн-членів, які сумніваються в доцільності продовження антиросійських санкцій (Італія, Греція, Словаччина) [7]. У підсумку, на думку О.Рябчина, ми втратимо одного з найсильніших друзів України в Євросоюзі, жорстка позиція якого у протидії російській агресії часто балансувала помірковану франко-німецьку позицію [10].

Як зазначає дипломат, експерт «Майдану закордонних справ» О.Хара, Великобританія як стратегічний союзник США відіграла важливу роль у формуванні єдиної позиції Вашингтона і Брюсселя щодо стримування Росії. Brexit же довірить долю європейських санкцій франко-німецькому тандему, в якому посилюються позиції прихильників «політики пряника». Французький сенат, наприклад, нещодавно виступив за поступове скасування санкцій. А Соціал-демократична партія Німеччини завжди критично висловлювалася щодо останніх. Так що без скрупульозного британського втручання, підсумовує аналітик, Росія цілком може домогтися якщо не скасування, то ослаблення санкцій [6].

Є і протилежні думки з цього приводу. Так, на думку експерта-міжнародника А.Шелест, Brexit не змінить позиції Європейського Союзу щодо російської агресії, а, тим більше, не вплине на позицію Великобританії, яка була однією з найжорсткіших в ЄС щодо підтримки України [12]. Навіть російські експерти переконані, що не варто переоцінювати вплив Brexit на зміну ставлення Євросоюзу до Росії. Зокрема, остання може виявитися тією єдиною «загрозою», яка зможе згуртувати країни всередині Євросоюзу і стати своєрідним «якорем» для «загальноєвропейської ідентичності» [3]. Тому вироблення політики на цьому напрямі може швидше об'єднувати, ніж роз'єднувати гравців на європейській арені.

Brexit може дещо посилити позиції євроскептиків і тих, хто активно виступає за «нормалізацію» відносин з Мо-

сквою, збільшити рейтинги опонентів європейської інтеграції як всередині ЄС, так і в Україні.

Антиєвропейська риторика також «підігривається» російськими ЗМІ, в яких одразу після британського референдуму з'явилася низка статей, присвячених цьому питанню. В одній з них зазначається, що після «витівки» Британії з Brexit в Україні виникає зовнішньополітичний парадокс: влада посилено транслює ідею про європейську інтеграцію, в той час, як інші країни від цього вектора відмовляються, вважаючи його дорогою в нікуди. «У Євросоюз країну обіцяли прийняти через 25 років, а тепер виходить, що раніше цього терміну не стане самого об'єднання», – зазначає автор статті [1]. Невдовзі після референдуму глава самопроголошеної Луганської народної республіки зауважив, що рішення про вихід Британії з Євросоюзу може «позбавити Україну від єврозалежності та протверезити гарячих фанатів ЄС, що сп'яніли від уявної близькості європейського раю». За його словами, красивий імідж Євросоюзу буде поступово розвиватися після того, як Великобританія не захотіла в ньому залишатися [4].

Також були небезпідставні побоювання, що у голландських євроскептиків з'явилися додаткові підстави вимагати від свого уряду не ратифікувати Угоду про асоціацію України з ЄС. Однак 30 травня 2017 р. Сенат Нідерландів все ж проголосував за її ратифікацію. Також, як свідчать останні події, Brexit не вплинув негативно і на процес надання нашій державі безвізового режиму, який запрацював з 11 червня 2017 р.

Хоча експерти стверджують, що прямих наслідків цієї події нашій країні побоюватися не варто, проте опосередковано Brexit все-таки позначиться на стані української економіки. Справа в тому, що Україна нині пов'язана з Британією експортом сільськогосподарської продукції – кукурудзи, макухи, пшениці, меслин (пшениця, змішана з житом), соняшникової олії. У зв'язку з виходом з ЄС абсолютно очікуваним варіантом подальшого розгортання подій в країні ста-

не масштабна політична та економічна криза, яка потягне за собою скорочення обсягів зовнішньої торгівлі. Українські ж виробники і експортери зазначених продуктів візьмуть на себе перший удар Brexit. Сьогодні товарообіг між державами регулюється Угодою про асоціацію нашої країни з ЄС. Якщо Британія вийде з гри, українців очікує зміна умов експорту вітчизняної продукції в цю країну. Результати можуть бути невтішними для України – потенційна втрата 31,2 мільйона долларів вітчизняного експорту [5].

Якщо вихід Великобританії позначиться на стані всього Європейського Союзу, похитнувши і його економічний потенціал через скорочення товарообігу з цією державою, в нових умовах кардинально може знизитися попит на українську продукцію на європейських ринках. Так, за прогнозами експертів, економічний приріст ЄС встановиться на рівні катастрофічно низької позначки – не більше 0,3% за рік (на тлі сьогоднішніх дуже скромних 1,9%) [5]. Європейський Союз для України – це найбільший торговий партнер з 34% в структурі загальнонаціонального експорту. У підсумку економічне зростання нашої держави може дещо ускладнитися.

Водночас вихід Британії з ЄС не вплине на валютні резерви України. Як заявила глава Нацбанку Валерія Гонтарева, «фунт ніколи не був головною валютою партнерів України з питань торгівлі, а його частка в українських запасах мала» [9].

Думки щодо впливу Brexit на українських мігрантів-заробітчан неоднозначні. Потрібно зазначити, що Британія ніколи не була учасницею Шенгенської угоди та проводить самостійну візову політику. Тому масовий відтік з Великобританії громадян інших європейських країн, що працюють там легально, на думку Г.Кухалейшвілі, сумнівний [7]. Відповідно, ймовірність того, що громадяни ЄС повернуться на материк і витіснять українських заробітчан з їх робочих місць, вкрай низька. Однак, як вважає аналітик, українцям варто побоюватися можливого посилення міграційної політики Євросоюзу. Щоб не допустити повторення референдумів про вихід з ЄС в інших країнах-членах, Єврокомісії рано

чи пізно доведеться ініціювати процес закриття зовнішніх кордонів Європейського Союзу для нелегалів і біженців з регіонів, де активний ісламський екстремізм. Під удар можуть потрапити і українці, які працюють в ЄС без дозволу на роботу. Європейські уряди почнуть робити ставку не на залучення дешевої робочої сили з-за кордону, а на працевлаштування своїх громадян, звільняючи для них робочі місця на ринку ЄС, щоб знизити невдоволення євроскептиків [7].

Отже, вихід Британії з Євросоюзу може дещо ускладнити процеси євроінтеграції нашої країни, а також двосторонню торгівлю та інвестиції, які поки що здійснюються за загальними європейськими правилами. Без Сполученого Королівства політична вага прихильників тиску на Росію всередині ЄС ослабне, що в майбутньому може призвести до перегляду санкційної політики щодо РФ. Також Brexit посилить позиції євроскептиків як всередині Європейського Союзу, так і в Україні. Хоча остання втратить потужного прихильника всередині ЄС, проте позиція Сполученого Королівства щодо європейського майбутнього нашої країни та російської агресії залишатиметься незмінною. В цілому, попри можливі ризики, для України вихід Британії з Євросоюзу безпосередньо не матиме суттєвих негативних наслідків.

Список використаних джерел

1. Андреев А. Brexit: последствия для Украины [Електронний ресурс] / Александр Андреев // Актуальные комментарии. – 2016. – 28 июня. – Режим доступа: <http://actualcomment.ru/brexit-posledstviya-dlya-ukrainy-1606281907.html>
2. Белоколог О. «Brexit»: наследки для Украины, ЕС і світової політики [Електронний ресурс] / Олег Белоколог // Майдан закордонних справ. – 2016. – 21 червня. – Режим доступа: <http://www-demo.mfa.ua.org/ru/publications/brexit-naslidki-dlya-ukraini-yes-i-svitovoi-politiki>
3. Геополитические последствия брексита [Електронний ресурс] // Независимая газета. – 2016. – 22 августа. – Режим доступа: http://www.ng.ru/world/2016-08-22/101_gebreksit.html

4. Глава ЛНР: Брексит может вылечить еврозависимость Украины [Електронний ресурс] // ФБА «Экономика сегодня». – 2016. – 25 июня. – Режим доступа: <https://rueconomics.ru/181262-glava-lnr-breksit-mozhet-vylechit-evrozavisimost-ukrainy>
5. Экономические последствия Brexit для Украины [Електронний ресурс] // VITANIT COMMUNITY. – Режим доступа: <http://vitanit.com.ua/blog/ekonomicheskie-posledstviya-brexit-dlya-ukrainy>
6. Купцова А. Заложники Brexit: как выход Великобритании из ЕС повлияет на Украину, Россию и Европу [Електронний ресурс] / Алина Купцова // Обозреватель. – 2016. – 24 июня. – Режим доступа: <https://www.obozrevatel.com/politics/50942-zalozhniki-brexit-kak-vyihod-velikobritanii-iz-es-povliyaet-na-ukrainu-rossiyu-i-evropejskuyu-tsvivilizatsiyu.htm>
7. Кухалейшвили Г. Операция «Брексит»: асимметричный удар по Украине [Електронний ресурс] / Георгий Кухалейшвили // Восточный Фарватер. – 2016. – 27 июня. – Режим доступа: <https://farwater.net/politika/operaciya-breksit-assimetrichnyj-udar-po-ukraine/>
8. Попко Є.В. Юридичний зміст «Brexit» та його перспективи для України / Є.В. Попко // Право і суспільство. – 2016. – № 5, частина 2. – С. 201–204.
9. Последствия Brexit для украинской валюты и экономики [Електронний ресурс] // INKORR. – 2016. – 29 июня. – Режим доступа: <http://inkorr.com/node/3001>
10. Рябчин О. Brexit без емоцій – урок та висновки для української влади [Електронний ресурс] / Олексій Рябчин // Європейська правда. – 2016. – 29 червня. – Режим доступа: <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2016/06/29/7051325/>
11. Яковюк І.В. Brexit: причини і наслідки британського референдуму / І.В.Яковюк // Європейська інтеграція в контексті сучасної геополітики : зб. наук. ст. – Харків, 2016. – С. 25–29.
12. Brexit: последствия для Украины [Електронний ресурс] // 24news. – 2016. – 25 июня. – Режим доступа: <http://24news.com.ua/15467-brexit-posledstviya-dlya-ukrainy/>
13. Brexit plan published in government White Paper [Електронний ресурс] // BBC. – 2017. – February 2. – Режим доступа: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-38836906>
14. Brexit: UK officially on its way out of the European Union [Електронний ресурс] // BBC. – 2017. – March 29. – Режим доступа: <http://www.bbc.co.uk/newsround/39257799>

15. EU Referendum: Results [Електронний ресурс] // BBC. – Режим доступу: http://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results
16. Simms B. The world after Brexit. The crucial variable is not British power but the weakness of Europe [Електронний ресурс] / Brendan Simms // NewStatesman. – 2017 – March 1. – Режим доступу: <http://www.newstatesman.com/world/europe/2017/03/world-after-brexit>
17. Umland A. What Brexit Means for Ukraine [Електронний ресурс] / Andreas Umland // Atlantic Council. – 2016. – June 27. – Режим доступу: <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/what-brexit-means-for-ukraine>